

דרך מצותיך

**עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ**

מצוות אהבת ישראל (ג)

פרשת בהר-בחוקותי

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו מפרסמים את השיעור השלישי והאחרון על מצוות אהבת ישראל לפרשת קדושים, מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

"ואהבת לרעך כמוך" מביאה להתאחדות קב"ה וישראל... 3

"ואידך פירושא הוא": מצוות "ואהבת" היא סוד הייחוד..... 8

מדיין: קליפת שנאת חינום..... 13

סיכום..... 14

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

ולכן זהו כל התורה כולה, שעל ידי התכללות נשמות ישראל אלו באלו, והיו לאחדים ממש כאילו היא קומה אחת לבד, על ידי זה גורם למעלה עניין נפלא, שהוא יסוד ותכלית כל התורה כולה. והוא עניין ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ששכינתיה 'אימא תתאה' ו'מטרוניתא', מקור נשמות כל ישראל. כי הנה "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם", ופירוש שיעקב היה כללות כל הנשמות הוא מעין שופריה דאדם העליון שעל הכסא, הוא "מראה דמות כבוד

אחרים היא נקראת 'מטרוניתא', והיא מקור נשמות כל ישראל.

כי הנה כתוב ש-"שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם קדמאה" (בבא מציעא פד,א), שיעקב הוא מעין אדם הראשון. אמנם יעקב אבינו היה בן אדם, אבל הוא כולל בתוכו את כל נשמות ישראל, שהם כולם צאצאיו וזרע יעקב. כאשר מדובר על השכינה, זוהי אמנם אותה הבחינה וגם היא כוללת בתוכה את כל נשמות ישראל, אבל מדובר על דרגה עליונה יותר. ופירוש, שיעקב היה כללות כל הנשמות, שהוא מעין שופריה דאדם העליון שעל הכסא, שהוא "מראה דמות כבוד ה'", (יחזקאל א,כח). כלומר כללות ישראל, הקומה השלמה של כל ישראל, היא "מראה דמות כבוד ה'". מעין זה כתוב בגמרא (חולין צא,ב) על המלאכים של סולם יעקב, שהם היו עולים ומסתכלים בדמות דיוקן של מעלה, ואחר כך היו יורדים ומסתכלים בדמות דיוקן של מטה – זאת אומרת שלמעלה ולמטה זו אותה הדמות. בכל אופן, אין הכוונה כאן ליופיו של יעקב, אלא למעלתו, שהיא מעין מעלתו אדם הראשון. המעלה של אדם הראשון היא שהוא "בצלם אלוקים", ולכן הוא בעצם מעין הדמות של האדם שעל הכסא. מכאן עולה שכל מה שיש באדם יש ביעקב, ולכן גם יעקב הוא אותה הבחינה של "בצלם

בסוף השיעור הקודם דובר על כך שהעניין של "מה דסני עלך לא תעביד לחבריך" הוא שכשם שאהבתו העצמית של האדם מכסה על פשעיו והוא איננו מודע אליהם, וכאשר מישוהו מתייחס לעוונות שבידו הוא כועס עליו, כך עליו לדאוג שלא לגלות את פשעי חברו. דבר זה יכול להיעשות על ידי ריבוי האהבה בין אדם לחברו, וכעת ממשיך הצמח צדק ומסביר את חשיבותה המרכזית של מצוות אהבת ישראל.

"ואהבת לרעך כמוך" מביאה להתאחדות קב"ה וישראל

ולכן זהו כל התורה כולה, שעל ידי התכללות נשמות ישראל אלו באלו, והיו לאחדים ממש כאילו היא קומה אחת לבד. זאת אומרת שעל ידי זה שלא יהיה הבדל בין נשמות ישראל, ולא תהיה ביניהם מחיצה של שנאה, אז הם יתכללו זה בזה כקומה אחת. ועל ידי זה גורם למעלה עניין נפלא, שהוא יסוד ותכלית כל התורה כולה. יותא, שעל ידי אהבת ישראל קורה דבר נפלא, שהוא יסוד כל התורה, והוא עניין ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. ששכינתיה של הקב"ה נקראת בספרי קבלה מסוימים 'אימא תתאה', ובספרים

ה'". "כי חלק ה' עמו", וכשמתכללים נשמות ישראל והיו לאחדים על ידי זה נעשה אחד באחד, שה' יתברך מתייחד עם ישראל והיו לאחדים, ואין האדם דלעילא רואה חוב לעצמו ואז הוא עובר על כל פשע של ישראל, כמאן דמסתחי בימא רבא. וכמו שכתוב: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל", מפני ש-"ה' אלוקיו עימו", ואין האדם רואה על דרך משל חובת עצמו, ודי למבין. ואין פרוש "לא הביט" "ולא ראה" שנעלמים ממנו חס ושלוש, כי הכל גלוי וידוע ואפילו שיחה קלה כו', אלא כמו שכתוב: "וירא אוון ולא יתבונן" – שאין נמשך מן הידיעה שלו, שיודע אותם בדעתו יתברך שאין לה גבול ותכלית, לידי התפעלות במידות הגבורה כו', כי האהבה תכסה. וכמו שכתוב: "ויסך א-לוקה בעדו", א-לוקה הוא א-ל ו"ה, שהוא חסד עליון המקיף, כמו שכתוב בעץ חיים

והכוונה שלו הייתה שמכיוון שהוא התגייר הוא עושה כמנהג כל ישראל, שהם מעשנים בשבת.

זה אמנם סיפור עצוב, אבל יש לא מעט אנשים שעושים כל מיני מעשים שמעוררים חשד שמא הם לא מזרע ישראל, אבל אלו יכולים להיות דברים שהם רק למראית עין – ובאמת אין ספק לגבי המוצא שלהם. בכל אופן, בוודאי שלגבי אנשים כאלה אני לא צריך לשנוא אותן מספק, אם כי בהחלט יכול להיות שהוא לא מישראל. אגב, קרה פעם גם סיפור הפוך: היה בחור שהיה עילוי בישיבה, הביאו לו שידוך טוב, ולפני החתונה התברר שהוא גוי גמור שבטעות נשלח לישיבה קטנה. זאת אומרת שיש גם אנשים שאנחנו מניחים שהם יהודים, אבל אין לנו באמת דרך לדעת את זה. היה פעם צדיק אחד שאמר שם הוא היה יודע שהוא באמת מזרע אברהם יצחק ויעקב, אז הוא היה יוצא לרחוב ומתחיל לרקוד. זאת אומרת שאנחנו מקווים שהיחוס שלנו הוא בסדר, אבל אנחנו לא באמת יודעים את זה בוודאות גמורה.

אלוקים", ולכן הוא כולל בתוכו את כל נשמות ישראל.

האם אפשר לזהות אנשים שהם לא ממש בגדר ישראל, שהם לא חלק מכללות ישראל? לפעמים אפשר לראות מישהו שמתנהג בצורה מסוימת, אבל בסוף מתגלה לי שהוא לא גוי אלא יהודי, ולמען האמת בארצנו כבר לא קשה למצוא אדם שאומר שהוא יהודי והוא מתנהג כמו שאר היהודים, אבל אלו לא דרכי ההתנהגות של יהודים. הבעיה היא לא של גויים שמתנהגים בשלמות כמו יהודים, אלא כמובן דווקא של יהודים שמתנהגים כמו גויים. הקהילה הסובוטניקית היא של קהילה של נוצרים רוסיים, שהחלו לשמור מצוות וחלק מהם אף התגיירו. מסופר על אחד מהם שעוד לפני שהתגייר היה מקפיד מאוד על שמירת השבת – שזה היה עניין חשוב בקהילה שלהם, שלכן אגב הם נקראו כך – 'שומרי השבת'. בכל אופן, פעם אחת חבר של אותו אחד ראה שהוא מעשן סיגריה בשבת, אז הוא שאל אותו: 'מה קרה, עזבת את האמונה שלך?', אז הוא ענה לו: 'לא, אני התגיירתי' –

על כל פשע של הישראל, כמאן דמסתחי בימא רבא, כפי שמתרחש בים הגדול, שהאדם נכנס אליו והוא נטהר על ידי זה שהוא כביכול נעשה אחד עם הים. וכמו שכתוב: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל", ומדוע? מפני ש-"ה' אלוקיו עימו" (במדבר כג, כא), ואין האדם רואה על דרך משל חובת עצמו, ודי למבין. אם הקב"ה מאוחד איתנו, אז החובות שלנו הם כמו החובות של הקב"ה, והוא איננו רואה חובה לעצמו. מהצד הזה, לא כתוב בספוק 'אין אוון ביעקב ואין פשע בישראל', אלא דווקא כתוב "לא הביט" "ולא ראה", מפני שהקב"ה לא רואה את החסרונות של עם ישראל, מפני שאנחנו מיוחדים איתו וממילא העוונות שלנו לא נחשבים.

ואין פרוש "לא הביט" "ולא ראה" שנעלמים ממנו חס ושלום, אין הכוונה שהעוונות נעלמים מעיני הקב"ה, כי הרי הכל גלוי וידוע, והוא יודע אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו כו' (חגיגה ה, ב). אלא כמו שכתוב: "וירא אוון ולא יתבונן" (איוב יא, יא), שאין נמשך מן הידיעה שלו, שידוע אותם בדעתו יתברך שאין לה גבול ותכלית, לידי התפעלות במידות הגבורה כו', כי האהבה תכסה. כלומר כשם שאצל האדם האהבה מכסה על מידת הכעס או השנאה, והוא איננו חש אותן אפילו אם אותו אדם שקרוב אליו עשה לו עוול, כך האהבה מכסה על כל הפשעים גם אצל הקב"ה.

וכמו שכתוב: "ויסך א-לוקה בעדו" (איוב ג, כג), שא-לוקה הוא א-ל ו"ה, שהוא חסד עליון המקיף, כמו שכתוב בעץ חיים

לכן, כמו שאמרתי, אם אדם מתנהג בדרך הטוב והישר אז בעיקרו של דבר זה בסדר, ואם אדם מתנהג כמו גוי ובסוף מתברר שהוא גוי גמור – אז בעיקרו של דבר זה גם כן בסדר גמור. השאלה היא מה קורה כשזה לא לגמרי ברור, ואז מה השאלה היא מה עושים עם המצווה הזו של אהבת ישראל. האהבה שמדובר עליה כאן היא לא אהבת האדם שיש לכלל האנושות, אלא מדובר כאן דווקא על אהבת ישראל, על אהבת הגוף הרוחני של עם ישראל. מהצד הזה, שוב, זו אהבה מיוחדת מפני שהיא איננה קשורה בכך שאדם הוא טוב או רע, אלא אפילו אדם שהוא לא טוב ושצריך לשנוא את הרע שבו – עדיין צריכה להיות מידה של אהבה כלפיו.

"כי חלק ה' עמו" (דברים לב, ט), וכשמתכללים נשמות ישראל והיו לאחדים על ידי זה נעשה אחד באחד, שה' יתברך מתייחד עם הישראל והיו לאחדים. כלומר על ידי זה שישראל מתאחדים זה עם זה, אז הם גם מתייחדים עם הקב"ה. זה מעין מה שאומרים בקטע של הזוהר, שהחסידים אומרים בליל שבת: "כגוונא דאנון מתייחדין לעילא באחד, אוף הכי איהי אתייחדת לתתא ברזא דאחד" (זוהר ח"ב קלה, א), ולאחר מכן מוסבר שם שעל ידי זה שיש אחדות של כל ישראל, על ידי זה שכל הנשמות מתכללות יחד ומתחברות זו עם זו, אז גם האחד דלעילא נעשה 'אחד באחד'.

ואין האדם דלעילא רואה חוב לעצמו. מכיוון שאנחנו והקב"ה נעשים אחד, והקב"ה לא רואה חוב על עצמו, ממילא הוא גם לא רואה חוב עלינו. ואז הוא עובר

(שהוא לבוש הנשמה וחותמה, עיין שם).

מה שאין כן אם יש פירוד חס ושלוש בישראל, "כל אשר בו מום לא יקרב" ויגרום למעלה בחינת פירוד, ואז יהיה רואה את החוב. ובפרט עליו שהוא המפריד, רחמנא לצלן מזה. ו-"ברכנו אבינו כולנו כאחד", ואז "כולך יפה רעייתי ומום אין בך", ונעשה בחינת ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, גילוי אור אין סוף במקור נשמות ישראל, למהוי אחד באחד.

וזה סוד "תמים תהיה עם ה' אלוקיך": כמו שה' אלוקיך הוא עם כללות נשמות ישראל, בחינת תם, דהיינו הארת חכמה עילאה בכללות איברים

שהם היו עוברי עבירות, אבל על מקדש שני היא תמחה: "אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים, מפני מה חרב", והתשובה היא: "מפני שהייתה בו שנאת חנם" (יומא ט, ב). אלא שכאן הצמח צדק לא מדבר דווקא על העניין של שנאת חנם, אלא על הפירוק העקרוני שהשנאה גורמת, וזה לא משנה מה הסיבה אליה. יש לפעמים אנשים שהם שונאים באמת בלי שום סיבה, וזה יכול להראות שיש להם איזושהי רשעות פנימית, אבל בהחלט יכולה להיות גם שנאה עם כל מיני סיבות, אלא שהתמצית כאן היא העיסוק בשנאה באשר היא. כמו שלפעמים יש לכל מיני מריבות כל מיני סיבות, זה לא מוביל לכך שאומרים 'זו מריבה מוצדקת, כך צריך להיות!' – אלא ברור שהמריבה כשלעצמה היא דבר בעייתי, גם אם היא נובעת מתוך מניעים מוצדקים.

מישהו פעם הגדיר ששנאת חנם באה רק בגלל התפשטות הישות, כלומר שלפעמים יש לאדם 'יש' והוא ממלא את כולו, אבל לפעמים היש הזה מתפשט והוא תופס עוד ועוד מקומות. לפעמים אפשר ממש

(שהוא לבוש הנשמה וחותמה, עיין שם).

בעץ חיים כתוב שהשם א-לוקה, שהוא אחד מהשמות הקדושים, הוא בבחינת חותם וצלם, משום שהוא שייך למידת החסד וממילא הוא נוגע למה שיש מסביב לנשמה. אם כן, כשכל ישראל נמצאים ביחד באחדות גמורה, אז הקב"ה מתייחד איתם, וכשזה קורה ממילא הוא לא רואה ולא מביט על החסרונות שלהם. מה שאין כן אם יש פירוד חס ושלוש בישראל, "כל אשר בו מום לא יקרב" (ויקרא כא, יח), ויגרום למעלה בחינת פירוד, ואז הקב"ה יהיה רואה את החוב. כשיש פירוד הקב"ה מתחיל לראות את החוב, ובפרט עליו שהוא המפריד, רחמנא לצלן מזה. כשיש פרוד הקב"ה רואה אותו, וכל שכן שהוא מסתכל על אותו אחד שגורם את הפירוד. ו-"ברכנו אבינו כולנו כאחד", זאת אומרת שכשכולנו כאחד אז אנחנו יכולים לקבל את הברכה, אבל אם אנחנו לא כאחד אלא פרודים אחד מהשני, אז הברכה לא חלה. רק בהערת אגב, הצמח צדק לא מדבר כאן על שנאת חנם, אלא הוא מדבר כאן על הבעיות שיש בעצם השנאה. הגמרא מדברת על כך שמקדש ראשון נחרב בגלל

בתחילת המאמר הצמח צדק הסביר את העניין של אהבת ישראל מצד ההתכללות של ישראל זה עם זה, מצד זה שהם בעצם גוף אחד. לעומת זאת, כאן עיקר ההסבר הוא על היחס של כלל ישראל מול הקב"ה, במובן זה שכאשר אני גורם לאיזשהו פגם באחדות ישראל, אז אני למעשה גורם לפגם למעלה-למעלה, וזה מוביל לקטרוג על כל ישראל ובמיוחד עליי. יוצא, שאם אני אוהב את כולם אז במובן מסוים תיקנתי את כל העולם, כי על ידי האהבה הזו עם ישראל נעשה יותר מאוחד, וזה מוביל לכך שהקב"ה כבר לא מסתכל בעוונות ובפשעים שלנו.

כתוב במדרש (דברים רבה ה') שבדורו של אחאב היו הולכים למלחמה והיו מנצחים למרות שהוא היה רשע גדול, מפני שישראל היו אז מאוחדים; אבל היו דורות אחרים שהיו הולכים למלחמה ומפסידים, מפני שהיו ביניהם כל מיני מלשינים והייתה שנאה בין אחד לשני. זאת אומרת שכאשר יש שנאה בין אחד לשני ממילא רואים את כל הפגמים, והייחוד של קודש אברך הוא ושכינתיה נפגם; אבל כאשר "כולך יפה", כאשר עם ישראל הוא כולו אחד, אז "מום אין בך". זאת אומרת שיכול להיות דור שהוא כולו חוטא, אבל מכיוון שהם באחדות אז הקב"ה אומר "כולך יפה רעייתי", וכפי שדובר לעיל בהרחבה שכאשר יש אהבה גדולה אז כבר לא מסתכלים על החסרונות והפגמים.

וזה סוד "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" (דברים יח, ג), כמו שה' אלוקיך הוא עם כללות נשמות ישראל, בחינת תם, דהיינו הארת חכמה עילאה בכללות איברים

לראות איך ישות מתפשטת: אני יושב לי בנוחיות בספרייה, וטוב לי לשבת לבדי, ולפתע מישוהו בא ומתיישב לידי, ואז רק מפני שהוא קצת דוחק את הישות שלי אני כבר לא סובל אותו – גם מבלי שהוא עשה לי איזשהו חטא או דבר לא יפה. יש גם אנשים שהישות שלהם מתפשטת על עיר שלימה, ואם יש בעיר הזו מישוהו שלא שומע בקולם או לא שם לב אליהם, אז הם לא יכולים לסבול אותו. הרבה פעמים שנאת חנם לא נובעת מאיזושהי סיבה מסוימת וברורה, אלא הסיבה היא שמישהו אחר דוחק את הישות שלי, וזה מה שכל כך מפריע לי. מכל מקום, רואים ששנאה היא סיבה מספיק טובה בשביל להחריב את המקדש ולהגלות את ישראל. ואז "כולך יפה רעייתי ומום אין בך" (שיר השירים ד, ז), ונעשה בחינת ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, גילוי אור אין סוף במקור נשמות ישראל, למהוי אחד באחד. כאשר כולנו כאחד, אז הכלל ישראל הוא בבחינת "כולך יפה רעייתי", וזאת אומרת שהקב"ה לא רואה את המומים שבעם ישראל. יכול להיות שמישהו אחר ימצא מומים, אבל הקב"ה לא רואה את המומים הללו. כאמור, זה קשור למה שנאמר לפני כן, שכאשר "כולנו כאחד", אז "באור פניך" – אז האור יכול להאיר עלינו, אבל אם אנחנו מופרדים אז אור הפנים לא יכול להאיר עלינו. כך גם כאן: כשאנחנו נפרדים זה מזה אז כל המומים של כל אחד גלויים וידועים, והקב"ה לא רק רואה ויודע אותם כמובן אלא יש לו כביכול גם התפעלות מזה, ובעקבות כך מגיעים דינים וגבורות.

דשכינתיה, "ואהבת לרעך כמוך" ואין רואה חובותיו, כמו כן תהיה אתה תמים עם חבריך, כדי שיהיה ה' אלוקיך במסירות נפש באחד, כמו שנתבאר לעיל. וזה שאמר הלל "ואידך פירושא הוא", שהרי כל המצוות הם לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה כידוע, והרי עיקר הייחוד אדם דלעילא בשכינתיה הנקרא שופריה דיעקב הוא תלוי בהתגלות האהבה אמיתית עד להיות "כמוך" ממש, "חלק ה' עמו" כנזכר לעיל. וזה נעשה על ידי קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך", כנזכר לעיל. ושאר כל המצוות הם כמו פירוש, להסביר הייחוד (דהיינו באיזה אופן יהיה הייחוד: אם חכמתו בחכמתו בתלמוד תורה, ואהבה באהבה, ושאר מידות על ידי שארי מצוות. וכמו שבאדם המתדבק ומתקשר עם חברו סיבת ההתקשרות הוא האהבה האמיתית, והייחוד פעמים בדיבור שמדבר עימו דברי חכמה, ופעמים במידות בהתגלות אהבתו לו, ופעמים במעשה בטובות גשמיות.

"ואידך פירושא הוא": מצוות "ואהבת" היא סוד הייחוד

וזה שאמר הלל "דעלך סני לחברך לא תעביד, ואידך פירושא הוא", כל שאר התורה היא פירוש של העניין הזה. שהרי כל המצוות הם לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, כידוע. כל התפקיד של כל המצוות זה מה שאומרים ב-'לשם ייחוד': 'לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה'. והרי עיקר הייחוד של אדם דלעילא בשכינתיה הנקרא שופריה דיעקב, שזו בחינת דמות האדם שיורדת למטה, הוא תלוי בהתגלות האהבה אמיתית עד להיות "כמוך" ממש, "חלק ה' עמו" כנזכר לעיל. מי שמתאחד עם הקב"ה אז הוא כבר איננו נפרד ממנו, אלא הוא נעשה "חלק ה' עמו".

וזה נעשה על ידי קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך", כנזכר לעיל. כיוון שכל ישראל נעשים כמהות אחת, אז הם יכולים להתחבר עם ה' אחד. לפני כן

דשכינתיה, "ואהבת לרעך כמוך" ואין רואה חובותיו, כך גם אדם צריך להיות עם שאר נשמות ישראל: כמו כן תהיה אתה תמים עם חבריך, כדי שיהיה ה' אלוקיך במסירות נפש באחד, כמו שנתבאר לעיל. אדם בעצם לא יכול למסור את נפשו באחד אם האחדות שלו פגומה, מכיוון שאם האחדות שלו פגומה אז גם האחדות של הקב"ה פגומה. יוצא, שהעניין של המצווה הזו הוא לא רק הבעיה הפרטית של אדם מסוים, אלא זו בעיה של כל הגוף של ישראל, מפני שזו מצווה שנוגעת לקשר בין ישראל לקב"ה. זו אחת מהנקודות שהצמח צדק מבקש להדגיש במאמר הזה: העניין של "ואהבת לרעך כמוך" לא נוגע רק למצב שבין אדם לחברו, אלא הוא קשור גם לבין אדם למקום, כיוון שכאמור אם יש פגם באחדות ישראל אז גם יש פגם באחדות עם הקב"ה.

ואהבה באהבה, ושארי מידות כגון חסד, גבורה, תפארת וכן הלאה, החיבור שלהם נעשה על ידי שארי מצוות. איך למשל מתחברים אל הקב"ה במידת החסד? על ידי זה שהאדם עושה מצוות ששייכות לחסד, כיוון שעל ידי זה הוא מתחבר אל החסד האלוקי. בתניא מדובר על העניין הזה באריכות גדולה, ושם הוא מסביר שכאשר אדם עושה מצוות של חסד, צדקה וגמילות חסדים, אז הוא מתאחד באופן מסוים עם הקב"ה בבחינת חסד בחסד. אגב, בברכת המזון אומרים: "ונא אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם, כי אם לידך המלאה הפתוחה" וכו'. לכאורה זה דבר תמוה: הרי איך שהעולם עובד זה שאנשים נותנים ומוכרים אחד לשני, לא רק צדקה אלא את כל הרכוש והמזון – אז מהי הכוונה שלא נצטרך לידי מתנת בשר ודם? אלא הנקודה היא שהבקשה כאן אומרת שאנחנו רוצים שאנחנו נקבל ממי שנותן באופן כזה שהוא מודע לכך שזוהי ידו המלאה של הקב"ה, כלומר רק ממי שנותן בתור היד של הקב"ה.

וכמו שבאדם המתדבק ומתקשר עם חברו. נניח שיש שני אנשים שרוצים להתקשר אחד עם השני, הרי שסיבת ההתקשרות הוא האהבה האמיתית. ואיך שני האנשים הללו יכולים להתקשר זה לזה בפועל? יש לכך מגוון דרכים: והייחוד הוא למשל פעמים בדיבור שמדבר עימו דברי חכמה, ופעמים במידות בהתגלות אהבתו לו, ופעמים במעשה בטובות גשמיות. זאת אומרת שכל אחד מתחבר עם חברו בדרכים שונות.

הצמח צדק שאל איך אפשר להגיד שכל התורה היא רק פירוש ל-"ואהבת לרעך כמוך"? מילא לומר שזה הכלל של כל מצוות שבין אדם לחברו, אבל איך זה שייך למצוות שבין אדם למקום? אלא הנקודה היא ששעל ידי "ואהבת לרעך כמוך" נעשית אחדות וייחוד של קודשא בריך הוא ושכינתיה, ולכן זו מצווה שהיא למעשה התמצית של כל התורה.

ושאר כל המצוות הם כמו פירוש, להסביר את הייחוד (דהיינו באיזה אופן יהיה הייחוד. מה עושות שאר המצוות? אחרי שמדברים על זה שצריך להתקשר עם הקב"ה ומסכימים על זה, אז עולה שאלה חדשה: איך עושים את הייחוד הזה בפועל? התשובה לשאלה הזו כבר קשורה לפרטים מעשיים שונים, ולמעשה המצוות השונות נותנות כל מיני תשובות לשאלה הזו.

למשל, אם חכמתו בחכמתו בתלמוד תורה. סוג אחד של ייחוד הוא ייחוד חוכמתו של האדם עם החכמה של הקב"ה, והוא נעשה על ידי לימוד התורה, מכיוון שהייחוד שבלימוד התורה הוא ייחוד שבשכל. למרות שגם בלימוד התורה יש עניין גשמי של הוצאת הדברים בפה, הרי שבלימוד צריך גם להבין את מה שאומרים, באיזשהו אופן, ואם מישוהו לא מבין בכלל אז יכול להיות שהוא אמר דברים קדושים אבל הוא לא קיים את מצוות תלמוד תורה. זאת אומרת שאם מישוהו מבין משהו, אפילו הבנה כלשהי, אז יש לו התאחדות עם הקב"ה, וכך כל אחד ואחד לפי גודל שכלו.

כך יש רמ"ח מצוות עשה, הם רמ"ח איברים דמלכא, ובמצווה זו עיקר הייחוד באבר זה ושאר הבחינות כלולים בו, וכן על דרך זה בשאר כל המצוות). כמו מצוות עטיפת הטלית, "שום תשים עליך מלך", בחינת אור מקיף שיהיה כח להמקבל למסור נפשו באחד. כי "אם אין יראה אין חכמה", והיראה שאחר החכמה וכמו שכתוב: "אם אין חכמה אין יראה", היינו ביטול במציאות מפני הקירוב.

כי "אם אין יראה אין חכמה" (אבות ג,ז), והיראה שאחר החכמה היא יראה אחרת, וכמו שכתוב: "אם אין חכמה אין יראה", היינו ביטול במציאות מפני הקירוב. כתוב ש-"אם אין יראה אין חכמה, אם אין חכמה אין יראה", והשאלה היא: איך מתחילים? זו שאלה שנכונה לגבי כל מיני אמירות דומות, כגון "אם אין תבונה אין דעת, אם אין דעת אין תבונה". אחד ההסברים הוא שזהו דבר שהולך במדרגות: יש יראה שקודמת לחכמה, ויש יראה שבאה אחרי החכמה. היראה שקודמת לחכמה היא העניין של קבלת עול מלכות שמיים, ואם מישוהו לומד חכמה בלי שהוא קיבל על עצמו עול מכות שמים, אז החכמה שהוא לומד איננה מועילה. אפשר לראות אצל אנשים שהם רחוקים מיהדות, שלפעמים מסתכלים בספר, אלא שזה לא משפיע עליהם מכיוון שאין להם יראה שקודמת לחוכמתם.

מה העניין של יראה? היא קבלת העול. אם אני מתחיל ללמוד באיזה ספר, וזה לא משנה באיזה ספר מדובר, ואני חושב שמה שכתוב בו זה שטויות – אז כנראה שאני לא אקח ממנו הרבה. לכן, כשאני מתחיל ללמוד באיזה ספר אני צריך קודם לחשוב או להניח שאני הולך ללמוד דברי חכמה. מצד הזה אם אין יראה, כלומר אם אין קבלת עול מלכות שמיים, אז אין חכמה.

כך יש רמ"ח מצוות עשה, שהם רמ"ח איברים דמלכא, ובמצווה זו עיקר הייחוד באבר זה ושאר הבחינות כלולים בו, וכן על דרך זה בשאר כל המצוות זוהי אמנם הערת אגב, אך הנקודה כאן היא שכל המצוות מקושרות אחת בשנייה, שהרי הן כמו רמ"ח איברים של הגוף שקשורים אחד לשני. לכן, כפי שכאשר אני נוגע במישהו אחר באצבעו על ידי אצבעי, ומצד מסוים היה חיבור של כל הגוף, כך גם נגיעה במצווה אחת היא כביכול מעין נגיעה בכל המצוות. גם בנוסח של 'לשם ייחוד', אמנם מדברים על מצווה מסוימת אבל גם אומרים שכל שאר מצוות תרי"ג תלויות בה – שוב, מכיוון שכל המצוות מתקשרות עם כל אחת אחרת מהמצוות). ומביא הצח צדק דוגמה למצווה שעושה את הייחוד: כמו מצוות עטיפת הטלית, שהיא בחינה פנימית של "שום תשים עליך מלך" (דברים יז,טו), בחינת אור מקיף שיהיה כח להמקבל למסור נפשו באחד. לפני שיש התקשרות פנימית, צריך את מצוות הטלית, שעניינה הוא המקיף – שהרי את הטלית לא מכניסים אל תוך הגוף, אלא היא עוטפת אותי כלבוש חיצוני. לכן הטלית היא בבחינת אור מקיף, והאור המקיף קשור לקבלת עול מלכות שמיים, שהיא נותנת כוח למקבל.

שיש לי יראה, ברגע שיש סוג של קבלת עול, אז אפשר על ידי זה להתחיל להכניס את החכמה. כאמור, בדרך כלל מתחילים את החינוך של הילדים הקטנים באופן הזה, מכיוון שבאופן הזה אפשר אחר כך גם להתחיל להכניס להם חכמה.

כאמור, השלב השני הוא "אם אין חכמה אין יראה", והכוונה היא שאדם שמתעלה במעלות החכמה מגיע ליראה, אך זו לא בדיוק אותה יראה שדובר עליה לפני כן. אחרי שאדם מגיע לחכמה ומבין יותר, אז באה עליו יראה דווקא משום שכעת הוא מבין ויודע יותר על הקב"ה. אמנם בהתחלה יש קבלת עול, אבל הוא באמת לא יודע מה זה, ורק לאחר שהוא מחכים ולומד – אז הוא יכול לירא את הקב"ה באמת.

מסופר על איכר פשוט שפעם אחת המלך עבר לידו, והאיכר התחצף אליו אז אמרו שצריך להוריד לו את הראש. אבל המלך אמר שאם יורידו לו את הראש אז לא יבין שום דבר; מה שצריך לעשות זה להביא אותו להיכל המלך בעיר הבירה, ואז הוא יתחיל להבין מה קורה. ברור שבתור איכר פשוט הוא כנראה לא מבין הרבה, אבל כאשר יביאו אותו להיכל המלך הוא יתחיל להבין מה העניין של המלכות ומה העניין של המלך – ואז גם אם יצטרכו להוריד לו את הראש, תהיה לו לפני חרטה אמיתית, מפני שרק אז הוא יבין מה בעצם הוא עשה. זהו בעצם העניין של מה שהצמח צדק אומר כאן, שהיראה שלאחר החכמה היא "ביטול במציאות מפני הקירוב" – שהרי אחרי שאדם מגיע לחכמה ומתחיל

אף על פי שיש אנשים שלומדים ומקבלים כל מיני דברים חכמים, זוהי עדיין לא תחילת העבודה שלהם.

איך בעצם אדם נכנס פנימה? על ידי זה שהוא לומד דברים מתוך יראה, כלומר כשיש לו עול מלכות, וה דבר שאפשר לראות בכל מיני הקשרים בתוך העולם הזה הגשמי. לדוגמה, אם אני פועל שעובד באיזה מקום, אז לא כל כך אכפת לי מהעסק ולאן הוא הולך ומתקדם, מכיוון שזה לא העסק שלי. אבל אם יום אחד אני אהפוך להיות שותף בעסק, אז אני אסתכל בצורה אחרת על כל מה שקורה. גם לגבי החכמה יש את השאלה האם אני שייך לעניין מסוים ואני חלק ממנו ובתוכו, או שהוא רק חיצוני אליי ואני מתבונן בו מבחוץ, ואני מסתכל על הספרים כמו שמסתכלים על גן חיות: שיהיה ככה, שיסתובב ככה, אבל זה לא דבר רציני.

היראה שמדובר עליה כאן היא יראה שהרבה פעמים מנסים להנחיל לילדים קטנים, אם כי לפעמים היא עובדת גם אצל מבוגרים. היה פעם איש מדע אחד מפורסם, שהתכתב במשך שנים עם הרבי, והוא שלח לו כל מיני שאלות וקושיות גדולות, התשובות של הרבי תמיד היו בסגנון של 'תניח תפילין בכל יום'. לכאורה לא מובן איזו מין תשובה זו: נניח שהוא שאל אותו שאלה על גאולוגיה, אז הרבי ענה לו שיניח תפילין, וכשהוא שאל אותו שאלה בקוסמולוגיה אז הרבי ענה לו להתחיל לאכול דברים כשרים. אלא שהנקודה היא שכל עוד היהדות היא עסק של אנשים אחרים, אז זה לא נוגע אליי ואני לא יכול ולא רוצה להבין. אבל ברגע

כי מידת היראה היא כל הקרב קרב יותר – יותר תיפול עליו הביטול, מה שאין כן האהבה – מרחוק תתגבר יותר. ולכן אחר החכמה באחד תהיה היראה, ביטול במציאות. ונקודת הרשימו ממנה יתלבש בהמקיף של הטלית, היראה שמבחוץ שקודם לחכמה. וכל זה רק פירוש להיחוד שהוא בחכמה שבנפש כשמוסר נפשו באחד, שזה סוד היחוד שעיקרו הוא על ידי מצוות עשה דואהבת – שאז "כולך יפה רעייתי", ו-"תמים תהיה עם ה' אלוקיך", וכמו שנתבאר למעלה. ועוד יש לבאר טוב טעם למצווה זו ד-"ואהבת לרעך כמוך", ובפרט ללא תעשה ד-"לא תשנא" כו', על פי מה שנתבאר במקום אחר, בפסוק "והחלצו מאתכם

להיות גדולה מאוד, ודווקא ככל שאני מתקרב יותר אז מתחילות להיות לי כל מיני קושיות על ההתנהגות של האדם.

מעין זה אומרים שיש שלושה מינים של אנשים שלא יכולים להיות חסידים: אחד הוא מי שהוא קרוב משפחה, שזה מפריע לו להיות חסיד; שני הוא השמש של הצדיק, שהוא לא נמצא ביחסים עם הצדיק כמו סתם אדם מהרחוב; והשלישי הוא ירושלמי, אבל מכיוון שכולנו ירושלמים אני לא רוצה להאריך בזה. בכל אופן, אפשר לראות שזה שעומד קרוב למישהו אז הוא כנראה לא יתייחס אליו ממש בגדולה, ובאמת כאשר יש אנשים שם הקרובים אליהם מתייחסים אליהם בכבוד, זה מעיד שיש להם גדולה יוצאת מהכלל. זאת אומרת שזה שיש מישהו שמתקרבים אליו ועדיין ממשיכים להוסיף אליו אהבה והתייחסות, אז זה דבר יוצא מן הכלל, מכיוון שיש הרבה דברים שכאשר נמצאים מרחוק אפשר להתרגל אליהם, אבל ככל שמתקרבים אליהם זה כבר נעשה יותר ויותר קשה.

חץ מסיפורי מעשיות שיש על העניין הזה, אפשר לראות במציאות שלמשמש אין בעיה להגיד לרבי שלו 'תזוז קצת',

קצת להתקרב ולהבין מול מי הוא עומד, אז הוא מתחיל לירא.

כי מידת היראה היא כל הקרב קרב יותר – יותר תיפול עליו הביטול. שאלת הקרבה והריחוק בנוגע ליראה היא בוודאי שאלה חשובה. כל אחד יודע שלפעמים אפשר לפחד ממשו, וזה לא משנה ממנה, וככל שאני מתקרב אל הדבר שאני מפיד ממנו כבר אין לי רק חששות בעלמא, אלא אני יכול כבר ממש לרעוד בכל הגוף. למשל, כשאדם הולך למקום שיש בו מלחמה, אז יש הבדל משמעותי כשהוא יהיה במרחק של עשרה קילומטרים או במרחק של קילומטר אחד מהחזית, וככל שהוא יתקרב לשם יותר ויותר כך הוא גם כמובן יפחד יותר. הדבר הזה נכון בכל סוגי היראה, גם ביראת ה': ככל שאני מתקרב יותר כך אני גם מפחד יותר.

מה שאין כן האהבה – מרחוק תתגבר יותר. הרבה פעמים קורה שמרחוק יש אהבה יותר גדולה, וככל שמגיעים יותר קרוב כך מתחילים לראות שיש כל מיני חסרונות ופגמים. למרות שלכאורה האהבה דווקא גורם לרצון לקרבה והרגש של היראה גורם לרצון לריחוק, הרי שהנקודה כאן היא שאהבה מרחוק יכול

"ואהבת את ה' אלוקיך", אלא על ידי "ואהבת לרעך כמוך". שאז "כולך יפה רעייתך", ו-"תמים תהיה עם ה' אלוקיך", וכמו שנתבאר למעלה. שעל ידי זה שכל עם ישראל הם בבחינת "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" אז הם מתאחדים עם הקב"ה, אבל מי שהוא לא בבחינת תמים מכיוון שהוא פוגם בעם ישראל על ידי השנאה – אז הוא כבר איננו יכול לעלות לרצון לפני הקב"ה.

מדיין: קליפת שנאת חינוך

ועוד יש לבאר טוב טעם למצווה זו ד-"ואהבת לרעך כמוך", ובפרט ללא תעשה ד-"לא תשנא" כו', על פי מה שנתבאר במקום אחר, בפסוק "והחלצו מאתכם כו' לתת נקמת ה' במדיין" (במדבר לא, ג), שקליפת מדיין הוא שנאת חינוך. כל אחד מהעמים שבעולם שייך לקליפה מסוימת. למשל, מדובר על הקליפות של ישמעאל ואדום, אבל אפשר גם לראות עוד כל מיני קליפות פרטיות יותר: קליפה של אמריקה, קליפה של אנגליה, קליפה של צרפת וכן הלאה, ולכל קליפה יש את המאפיינים הייחודיים שלה. אפשר לראות שיהודים שחיים במדינה מסוימת מקבלים קצת השפעה מהקליפה של אותה מדינה, ולמשל – אני מקווה שזה לא יישמע פולטי מידי – הקליפה הכי גדולה של אנגליה זה הקליפה של הקרירות, וזה דבר שאפשר לראות אותו גם על יהודים שמגיעים משם. אנשים שחיים שם מקבלים קצת מהקליפה הזו והיא משפיעה עליהם, בדיוק כמו שיהודים

'תרים את היד' או 'תעשה ככה', ואילו מי שעומד מרחוק לא יעז להגיד דברים כאלו. מדוע? מפני שהוא משמש אז הוא נמצא יותר קרוב, ומצד מסוים רוחו נעשתה גסה במי שקרוב אליו. זאת אומרת שיחד עם זה שאנשים נעשים קרובים, אז הם גם מאבדים חלק מהעניין הזה.

בכל אופן, בנוגע ליראה, ככל שיש שאני מתקרב לדבר שאני מפחד ממנו, אז הפחד שלי הולך וגובר, וזה לא משנה אם זה מוקש או אדם. אם אני עומד פנים בפנים עם מישהו שאני באמת מתיירא ומפחד ממנו, אז אני בקושי יכול להוציא את הלשון שלי; אבל אם הייתי עומד מרחוק, לא הייתה לי בעיה לעשות את זה.

ולכן אחר החכמה באחד תהיה היראה, שהיא ביטול במציאות. אחרי שאדם נהיה מודע וחכם, אז הוא מבין יותר את גדלות ה', וממילא הוא מבין גם את העניין של "מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי" (ירמיהו ל, כא) – שזה דבר שלא כל אחד מבין. אפשר לראות כל מיני אנשים שהם חושבים שהם חברים של הקב"ה, ואפשר לראות את זה באופן שבו הם מדברים איתו, אבל ככל שאדם יותר מבין ותופס את גדולת ה' אז ממילא הוא גם יותר מתיירא ממנו.

ונקודת הרשימו ממנה, מהיראה הזו, יתלבש בהמקיף של הטלית, שהוא היראה שמבחוץ שקודם לחכמה. וכל זה רק פירוש להיחוד שהוא בחכמה שבנפש, כשמוסר נפשו באחד. את כל הדברים הללו עושים כדי להגיע למסירות נפש ב-'אחד'. שזה סוד הייחוד, שעיקרו הוא על ידי מצוות עשה דואהבת – לא רק על ידי

כו' לתת נקמת ה' במדיין", שקליפת מדיין הוא שנאת חינו, וצריך להיות נקמת הוי"ה במדיין, יעויין שם.

לנו חשבונות פתוחים, אבל ברגע שהדברים הללו נפסקים אז השנאה הולכת ופוחתת. אמנם היא איננה נעלמת ברגע אחד, אבל היא הולכת ונאבדת לה לאיטה. אבל כאשר שנאת חינו היא דבר שאין לו תיקון: אם אני שונא מישהו סתם ככה, אז אי אפשר לעשות הרבה, וכנראה שהשנאה הזו תישאר לה.

כיש שנאה התלויה בדבר, למשל מישהו חושב שאני חייב לו כסף ולא שילמתי לו בזמן – אז הוא כועס עליי, ואחרי זמן הוא שונא אותי. אם יום אחד אני אחליט שזה לא שווה שהוא ישנא בשביל 50 שקלים, אז מחליט לקום ולהביא 50 שקלים ושהוא יפסיק לשנא אותי. אולי זה לא מגיע לו, אבל אני מחליט שאני רוצה להפסיק את זה, וגם אם זה לא נעצר ברגע אחד, עם הזמן השנאה הזו יכולה לעבור – משום שכבר אין לו סיבה לשנא אותי. אבל אם אני שונא מישהו סתם ככה, אז זו שנאה שפשוט נשארת – ואין כל כך משהו שיכול להזיז אותה. כל זה הוא בעצם העניין של "לא תשנא את אחיך בלבבך": זה נכון שגם כשיש לי סיבה אז אסור לי לשנא את אחי, אבל אם אין לי סיבה ואני שונא אותו בכל זאת – אז זה יכול להיות דבר עוד יותר מסוכן, והוא יכול לגרום לכל מיני תקלות.

סיכום

המאמר פתח בכך שבמצוות אהבת ישראל יש מצווה עשה ולא תעשה, ולאחר מכן הוא עבר להסביר את מאמר הלל הזקן ש-

שחיים בארצות הברית מקבלים מהקליפות שיש שם.

לעניינו, כאן מדובר על קליפת מדיין. מהי קליפת מדיין? קליפת מדיין היא הקליפה של שנאת חינו. למואב יש איזשהו עסק עם ישראל: למרות שישראל הבטיחו כל מיני הבטחות, מואב עדיין מפחדים מהם. אבל למדיינים אין באמת איזשהו עניין עם ישראל – הרי עם ישראל לא מתכוון לכבוש אותם, ובכל זאת הם שונאים את ישראל – בסתם שנאה, בשנאת חינו. לכן, "נקמת ה' במדיין" היא למעשה הנקמה בקליפת מדיין, ועל העניין של תחילת הפסוק – "החלצו מאתכם" – יש מאמר של כמעט כל אחד מהאדמו"רים, מכיוון שזה קשור לצורך ולדרישה לצאת מהקליפה של שנאת חינו, וצריך להילחם בה כדי שהיא לא תדבק בישראל. וצריך להיות נקמת הוי"ה במדיין, יעויין שם. אם כן יש את נקמת ה' במדיין, והכוונה היא שצריך לעשות מלחמה כנגד מדיין ולהרוג ולהשמיד אותם, מפני שהם הסמל של הקליפה החמורה של שנאת חינו.

כתוב ש-"כל אהבה שהיא תלויה בדבר – בטל דבר, בטלה אהבה" (אבות ה,טז), והדבר הזה נכון גם לגבי השנאה. אם אני שונא מישהו למשל בגלל שהוא מתחרה איתי בעסקים, ובשלב מסוים הוא מחליף למקצוע אחר – אז כנראה שאני אפסיק לשנא אותו. זאת אומרת שגם בשנאה יש 'שנאה שתלויה בדבר', שאני שונא מישהו בגלל שהוא עושה לי כך וכך או בגלל שיש

בחלק השני של המאמר הצמח צדק דיבר על כך שאם אנחנו פגומים ואנחנו לא בשלמות, אז הקב"ה לא מתאחד איתנו, מפני שכתוב ש-"שכינתא לא שריא אלא באתר שלים" (זוהר ח"א רטז,ב) כלומר הקב"ה איננו משרה את שכינתו אלא במקום שלם. למשל, כאשר יש בבית המקדש דבר פגום אז הוא פסול, ולדוגמה אם יש שריטה על המזבח אז הוא פסול וצריך לתקן אותו, אחרת אי אפשר להקריב עליו קורבנות. באותו אופן, אם יש שריטה בכללות ישראל זה גורם לכך שעם ישראל הוא לא תמים, ואז הוא לא יכול להגיע לאחדות עם הקב"ה. ממילא, על ידי זה שיש אחדות של ישראל בתוך עצמו, אפשר גם להגיע לכך שהקב"ה יתאחד עם ישראל. ממילא, אם אדם שונא את חברו וגורם לפירוד ולהבדלה, אז הוא פוגם לא רק ביחסים בינו לבין חברו, אלא גם ביחסים בין האדם לקב"ה – כמובן שמעבר לפגם של סתם עבירה שמפרידה בין האדם לאלוקיו.

"דעלך סני לחברך לא תעביד, זו כל התורה כולה ואידך זיל גמור", כלומר שהתורה כולה היא פירוש למצוות אהבת ישראל. הצמח צדק בעצם הסביר מה החשיבות של מצוות אהבת ישראל ומדוע היא נחשבת לכל התורה כולה, ועיקר ההסבר הוא שמצד מסוים כל ישראל הם קומה שלימה, הם דמות אחת, וממילא כשיש שני חלקים בתוך גוף אחד שלא סובלים אחד את השני – זה גורם לדברים לא טובים, וזה לא עניין פרטי אלא כל הגוף סובל מזה.

יש כל מיני אנשים שקורה שיש להם כאבי גדילה. זה מופיע בגיל ההתבגרות, וחלק ממה שקורה זה שלא כל החלקים בגוף צומחים באותה מידה, כלומר יש שתי עצמות שצומחות אבל כל אחת מהן צומחת במהירות ובאופן קצת שונים, ואז הן לוחצות אחת על השנייה וזה יוצר כאבים – אבל זה דבר שאפשר לחיות איתו. אבל כאשר יש שני חלקים בגוף של האומה שלא סובלים אחד את השני זה עוד יותר מפריע, וזוהי איננה רק עבירה פרטית אלא זו הפרעה לכללות האומה.

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

